07.03.23р. 21гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Основні правила вимови голосних та приголосних звуків

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

Теоретичний блок

- ***Перегляньте відеоурок.*** Наголос. Вимова голосних та приголосних звуків. Норми вимови. Українська мова 10 клас https://www.youtube.com/watch?v=e07OAZMr6RM

□ Ненаголошений [е] вимовляється з наближенням до [и], як [е^{и}].

□ Ненаголошений [и] вимовляється з наближенням до [е], як [и^{е}].

□ Ненаголошений [о] перед наступним [у] вимовляється з наближенням до [у], як [о^{у}].

□ Губні звуки [б], [п], [в], [м], [ф] вимовляються твердо.

□ Напівпом'якшено губні звуки вимовляються перед [і].

□ Усі шиплячі звуки вимовляються твердо. Пом'якшено шиплячі звуки вимовляються перед [і] та при подовженні перед закінченнями *я, ю.*

□ Дзвінкі приголосні [дж], [дз], [дз'] вимовляються як один звук.

□ У закінченнях дієслів звукосполучення *-ться, -шся* вимовляються як [ц:а], [с:а].

Сформулюйте правила вимови голосних та приголосних звуків.

Практичний блок

Робота з підручником

► Прочитайте параграф 19 «Правила вимови голосних та приголосних звуків».

Робота з текстом

► Прочитайте текст.

Орфоепічні норми — це загальноприйняті правила літературної вимови. Систему норм літературної вимови вивчає орфоепія. Українська орфоепія включає норми вимови звуків (голосних і приголосних), а також звукосполучень у процесі асиміляції, подвоєння, подовження, спрощення, збігу звуків. Вимова голосних і приголосних звуків характеризується такими особливостями:

□ голосні звуки вимовляються повнозвучно в будь-якій позиції (*наголошеній чи ненаголошеній*) (*конвенція, інвестор*); звуки [а], [і], [у] передаються завжди

чітко і виразно (*аудит, акція*); ненаголошений [о] не наближається до [а], як у російській мові (*конкурент, монополія*), але перед складом з наголошеним [у] наближається до [о^{у}] (*корупція, запорука*); ненаголошений [е] вимовляється як [е^{и}], а ненаголошений [и] — як [и^{е}] (*вексель, дисконт*); звуки [е], [і] в іншомовних словах після голосних можуть йотуватися (*клієнт, егоїст*);

□ приголосні дзвінкі не оглушуються в кінці слів та в середині перед глухими, тільки [г] у словах *нігті, кігті, легко, вогко, дьогтю* та в похідних від них перед глухими вимовляється як [х]; глухі приголосні перед дзвінкими передаються дзвінко (*клятьба, просьба*); прийменник і префікс з перед глухими послідовно оглушуються (*з товаром, з попитом*); звук [з] у префіксах *роз-, без-, через-* та прийменниках *без, через* перед глухими залежно від темпу мовлення може вимовлятися дзвінко або оглушено (*розпорядчий, безприбутковий, через транспорт*); губні, шиплячі (неподовжені), задньоязикові і гортанний [г] звучать твердо, лише перед [і] пом'якшено (*біржа, мільйон, шість, банкір, архів*); у деяких питомо українських та іншомовних словах губні, задньоязикові, гортанний та подовжені шиплячі пом'якшуються перед *я, ю* (*бюджет, кювет, річчю, бездоріжжя*); перед [е] приголосні вимовляються твердо (*цейтнот, тендер*) (*За Н. М. Шармановою*).

► Дайте відповіді на запитання.

Що таке орфоепія?

Якими особливостями характеризується вимова голосних звуків?

Назвіть особливості вимови приголосних звуків.

Лінгвістичне дослідження

► Заповніть другу та третю колонки таблиці.

Слова	Вимова	Власні приклади
Інвестується, фінансується		
Зшити, безшумний		
Возз'єднання, віддаль		
Здійсненний		
Навмання, виллється		
Тижневий, проїзний		
Невістці, шістнадцять		

Орфоепічний практикум

► Запишіть слова під диктовку, поясніть орфограми.

► Прочитайте вголос наведені слова, звертаючи увагу на вимову голосних та приголосних.

Розписав, нігті, кігті, легко, зсунув, весна, боротьба, принісши, книжці, ходжу, пишуться, дивишся, ґанок, дзиґа, кукурудза, вогко, ґрунт, дзвенить, віджену.

Вибіркова робота

► Випишіть слова, у яких є звуки [дж], [дз], [дз’]. Правильно вимовте ці слова. Назвіть у кожному з них звуки та букви.

1. Відтоптався джміль на конюшині і медові відспівав жнива (*Л. Талалай*). 2. Розквітлої медунки кущик бджолу ліловим цвітом вабить (*Л. Камінецький*). 3. І тьмяним золотом уже ренети спілі видзвонюють у київських садах (*Н. Кащук*). 4. Така дзвінка глибінь блакиті, мов розмальована емаль (*В. Кобилянський*). 5. Лезом точеним біля річки передзвонює осока (*Д. Кононенко*).

Самостійна робота

► Уставте пропущені букви, поясніть орфограми. Прочитайте слова вголос, дотримуючись орфоепічних норм.

У ложе..ці, кни..ці, Пара..чин,..жиру, злі..ши, бе..шапки, мі.. солдатами, ро..жеврітися, зупини..ся, на сте..ці, відчепит..ся, сподіваєм..ся, ..шумом, бе..чинство, ..чищати, Іл..я, мудріст..ю, щаст..я, скрин..я, їдальн..я, лист..я, безліс..я, ріл..я, мід..ю, скатер..ю, пам’ят..ю, л..ється, постат..ю, повінн..ю, засил..я, молод..ю, молодіст..ю, жовч..ю, у піднебес..і, подвір..я, радіст..ю, стат..я, стат..ей.

- Запишіть речення, обравши з дужок правильний варіант.

1. Воскреснемо, бо світить нам (*у, в*) віки пророцтво Тараса: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля». 2. Немає (*у, в*) Україні кращого неба, ніж небо твоєї малої Батьківщини. 3. А через (*у, в*)сю Україну, посеред щедротних степів (*й, і*) ланів, пливе Дніпро-Славутич — історичний символ й образ України.

Лінгвістичне дослідження

► Запишіть текст фонетичною транскрипцією.

Уже дзвенять і ніжно врунять,

Шумлять березові гаї,

А журавлі летять і струнять,

Пливуть у вишині.

Глибоке небо синє-синє,

В тонкім мереживі гілля.

Хмарки, неначе ластовиння

Чи перламутрова луска.

С. Бен

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Виконайте вправу з підручника (впр. 173, 174, с.81) .

2. Складіть 4-5 тестових завдань, пов’язаних з перевіркою знань вимови голосних та приголосних звуків.